

10 Ιουλίου 2016

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΝΙΚΟΣ ΒΕΤΤΑΣ*

Δεν είναι αυτονόητη η ανάπτυξη

ΠΟΛΙΤΙΚΗ 18:30

Μετά την ολοκλήρωση της πρώτης αξιολόγησης συνεχίζεται η χρηματοδότηση της οικονομίας, ενώ δρομολογούνται η χρησιμοποίηση ευρωπαϊκών κονδυλίων και η αύξηση της ρευστότητας μέσω της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Πλέον, η έλευση της ανάπτυξης είναι επείγον ζητούμενο, ώστε να μετριαστεί η ύφεση στο πρώτο μισό του έτους και να τεθεί η οικονομία σε βιώσιμη τροχιά από το επόμενο. Οι αντικειμενικές συνθήκες για να επιτευχθεί αυτό υπάρχουν. Όμως, όσο εφικτή και αναγκαία και να είναι η αναπτυξιακή στροφή, δεν είναι αυτονόητο ότι θα συμβεί. Υπάρχει ο κίνδυνος, έπειτα από μια τόσο μακρόχρονη και βαθιά ύφεση, η ελληνική οικονομία να παραμείνει στάσιμη για εξίσου μεγάλο διάστημα. Αυτή θα ήταν μια ιδιαίτερα δυσμενής εξέλιξη, όχι μόνο γιατί θα υπήρχε εκ νέου εκτροχιασμός του προγράμματος, με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται, αλλά κυρίως γιατί το δυσβάστακτο κόστος για τους άνεργους και όλους όσους βλέπουν τα εισοδήματα και τις αποταμιεύσεις τους να συνθλίβονται, θα λάμβανε μόνιμα χαρακτηριστικά.

Κατά την αξιολόγηση ήταν σαφής η πρόθεση να κλείσουν οι εκκρεμότητες πριν από το βρετανικό δημοψήφισμα. Μετά το σχετικό αποτέλεσμα, θα υπάρχει υψηλή μεταβλητότητα στο ευρύτερο περιβάλλον. Όσο και αν αναμένεται σταδιακή εξισορρόπηση, η Ευρωπαϊκή Ένωση διέρχεται κρίση. Η επιβράδυνση της ανάπτυξης διεθνώς θα μειώσει τη ζήτηση για ελληνικές εξαγωγές. Αρνητικός θα είναι μεσοπρόθεσμο και ο αντίκτυπος στην προσέλκυση επενδύσεων, καθώς υπάρχει αύξηση των κινδύνων. Επιπρόσθετα, αναμένονται θεσμικές ανακατατάξεις στην Ένωση. Η Ελλάδα δεν αποτελεί πλέον κεντρικό πρόβλημα, αλλά εξακολουθεί να βρίσκεται υπό εποπτεία και σε ανάγκη για χρηματοδότηση. Είναι πιθανό επίσης να επιχειρηθεί περαιτέρω εμβάθυνση της νομισματικής ένωσης, εξέλιξη που δεν πρέπει να βρει την ελληνική οικονομία απροετοίμαστη.

Παρά τις εξωτερικές εξελίξεις, όμως, το κύριο ζήτημα είναι η πολιτική στο εσωτερικό. Από την αρχή της ελληνικής κρίσης, κυριάρχησε η αναβολή των δύσκολων αλλά αναγκαίων αποφάσεων και η αναζήτηση οδού επιστροφής στα χαρακτηριστικά του στρεβλού παρελθόντος. Μεταρρυθμίσεις με βραχυπρόθεσμο κόστος, αλλά υψηλότερο μεσοπρόθεσμο όφελος, αναβλήθηκαν. Γενικότερα, υπήρξε μια τάση αποφυγής της πραγματικότητας, καθώς περιορισμοί και ευκαιρίες αγνοήθηκαν. Πλέον, η κυβέρνηση και η πλειονότητα της αντιπολίτευσης συναινούν ότι η έξοδος από την κρίση διέρχεται μέσα από την Ευρώπη και τα σχετικά προγράμματα. Αυτή είναι θετική εξέλιξη, καθώς η έλλειψη συναίνεσης και η ακραία αντιπαλότητα αποτέλεσαν

σημαντικότερο ανασχετικό παράγοντα για την ελληνική οικονομία από την αρχή της κρίσης. Ταυτόχρονα όμως, επιμέρους στοιχεία της ακολουθούμενης πολιτικής δρουν ισχυρά αντίθετα προς την ανάπτυξη. Αυτά αφορούν τη φορολογική πολιτική, τις καθυστερήσεις και παλινδρομήσεις ως προς τις απαραίτητες αλλαγές που θα προσελκύσουν επενδύσεις, τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και των θεσμών που διαμορφώνουν το πλαίσιο για την οικονομία, όπως η εκπαίδευση και η δικαιοσύνη.

Η ελληνική κρίση προέκυψε ως αποτέλεσμα δομικών ανισορροπιών και στρεβλώσεων. Ειδικότερα, η παραγωγή ήταν σε υπερβολικό βαθμό προσανατολισμένη στην εσωτερική ζήτηση και εξαρτώμενη από τη λειτουργία του κράτους. Μια τέτοια κρίση λοιπόν δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με υπερβολική φορολόγηση ούτε με τεχνητή στήριξη της εσωτερικής ζήτησης, αλλά μόνο με σταδιακή αναδιάταξη των οικονομικών κινήτρων. Από αυτή την άποψη, καταγράφεται διπλός λόγος ανησυχίας. Η οικονομία γίνεται σταδιακά περισσότερο κλειστή στο εξωτερικό και ταυτόχρονα εξαρτώμενη από το κράτος. Σε σχέση με τους ελέγχους κεφαλαίων, για παράδειγμα, θα μπορούσε ίσως κάποιος να μην ανησυχεί για την επίδραση του εξωτερικού τομέα, μια που οι εισαγωγές συρρικνώθηκαν περισσότερο από τις εξαγωγές. Όμως αυτή είναι μια μυωπική προσέγγιση, αφού η περιχαράκωση της οικονομίας δεν ευνοεί τις προοπτικές ανάπτυξης. Ο βαθμός ανοίγματος της οικονομίας στο εμπόριο μειώνεται και κυμαίνεται σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα από ό,τι σε ανταγωνιστικές χώρες. Ταυτόχρονα, η συνεχής και ενίοτε ακραία αύξηση των φορολογικών συντελεστών αφαιρεί πόρους και οικονομικές αποφάσεις από τα πλέον παραγωγικά τμήματα της οικονομίας. Το Δημόσιο τοποθετείται έτσι ώστε το επόμενο διάστημα να έχει έναν ακόμη πιο σημαντικό ρόλο στην οικονομία.

Συνυπολογίζοντας τα παραπάνω, η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε απολύτως κρίσιμη καμπή. Όσο και αν δεν είναι η πρώτη φορά, πλέον οι εξωτερικές εξελίξεις συμπιέζουν ασφυκτικά τον οικονομικό και πολιτικό χρόνο και δεν αφήνουν πρόσθετα περιθώρια. Απαιτείται αποφασιστική, έμπρακτη και πέρα από κάθε αμφιβολία στροφή της πολιτικής προς την αξιοπιστία και τη δημιουργία κλίματος που θα στηρίξει την επιχειρηματικότητα και τις μακροχρόνιες επενδύσεις. Ο χρόνος για αυτή τη στροφή είναι τώρα και οι εξελίξεις δεν επιτρέπουν παρερμηνείες ή καθυστερήσεις. Η έλευση της ανάπτυξης δεν θα γίνει αυτόματα και δεν είναι αυτονόητη, ενώ η σχετική ευθύνη πλέον μεγαλώνει εκθετικά.

**Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του IOBE και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.*